

MI ÉRDEKLI AZ OLVASÓKAT?

A könyvterjesztés közkatonaí

Felötöm Charles de Tolnay Michelangelo (Mű és világkép) című könyvét. Belső címlapján gyönyörű írás:

„Hangulat, érzés, képzelet, sugallat, belátás vagy találgatás nem pótolja a megértést az anyag lényegének és a felhalmozott tudás átadásában és elterjesztésében betöltött hivatásának ésszerű megértését. Mindig szükség volt gondolkodásra, a gondolat rögzítésére és továbbadására.” Stanley Morison.

— **Hogy kerülnek a neves könyvterjesztő szavai a híres művészettörténész könyvének címlapjára?**

— Charles de Tolnay művét egyik lakónk vette meg a leányzóálláson rendezett könyvvásáron — feleli Nagy Imréné, a Keltex leányotthon vezetője. — Pár nap múlva bekopogtatott hozzám, elem tette a könyvet, és a következőket mondta: „Michelangelo munkásságára nagyon ráillenek a Morison által elmondottak. Úgy érzem, hogy a XV. században nagy szükség volt a gondolkodásra, és Michelangelo gyönyörű szobrokban, freskókban rögzítette gondolatait.” Majd tétován megkérdezte: „Jól gondolom?” ... Hirtelen nem tudtam, hogy mit válaszoljak! Hosszú pedagógiai pályafutásom egyik nagy élményét életem át: egy fiatal szövegíró Charles de Tolnayt olvas és a leírtaakat összeveti egy másik művész gondolataival.

— **Mi ebben a meglepő?**

— A leányotthon lakóinak nagy része fizikai dolgozó: szövő, fonó, hurkoló, segédmunkás és a többi. A 350 fős létszámból mindössze ötvenen értesítgiztek, körülbelül a felének van szakmunkás-bizonyítványa, a többi ipari tanuló. A társaság nagy része három műszakban dolgozik, a hétvégeken hazautazik a falujába — így örülünk, ha idekerülünk után el tudjuk érni, hogy egyáltalán könyvet vegyenek a kezükbe.

Ízlésformálás brigádvállalásban

— **Hogy kezdődött?**
— A leányotthon nevelőiből és dolgozóiból 1972-ben alakult Krupszkaja szocialista brigád naplója dokumentálja a történeteket — tesz elem Nagy Imréné egy díszesen bekötött

albumot. Fellapozza a naplót, és a harmadik oldalon bera-gasztott újságkivágásra mutat.

— **1973 tavaszán a Nők Lapja hírül adta, hogy megnyílt a csapi cigánykollégium, de a könyvtárak üresen tátong. Gyűjtést rendeztünk a brigád tagjai között, csatlakoztak hozzá az otthon lakói is. Az összegyűlt 900 forintot könyvet vásároltunk, és elküldtük a kollégiumnak. Az akció után valakinek eszébe jutott, hogy a saját könyvtárunkat is fel kellene tölteni. Igen ám, de milyen könyvekkel? A kérdést egy ötlet oldotta meg: rendezzünk az otthonban könyvvásárlást, és a megvett könyvek alapján lemérhetjük, hogy mi érdeklő a lakókat. Kérésünkre kitélepült az Állami Könyvterjesztő Vállalat 648-as könyvesboltjának mozgósítása... és két nap múlva már csomagolta is az üres dobozokat, hogy újabb köteteket szállítsanak ki a helyszínre.**

A lakók főleg Jókai Mór, Arany János, Váci Mihály, József Attila, Radnóti Miklós, Németh László, Lev Tolsztoj és Makszim Gorkij műveit keresték. Részletre 17 600, készpénzzel 5000 forint értékben vásároltak.

— **Ennyire irodalomkedvelők voltak a vásárolók?**

— Korántsem! — legyint Nagy Imréné. — Sokan vásároltak krimi. A versesköteteket inkább azért vették meg, mert látták, hogy a nevelők és a néhány, verset kedvelő lakó azokat kereste. „Státuszszimbólumként” kezelték a köteteket — ha másnak van, nekik is legyen! Már csak azt kellett elérni, hogy el is olvassák a verseket!

— **Elérték?**

— Hosszú évek munkájával. Minden évben, a könyvhét alkalmából könyvvásárt rendeztünk. A kínálatot úgy állítottuk össze, hogy évente egyre több klasszikust, képzőművészeti alkotást, útleírást csempésztünk be az eladandó könyvek közé. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulóján a Kossuth Könyvkiadó által megjelentetett művekből rendeztünk vásárt; 30 ezer forint értékű könyvet vásároltak a lakók. 1980 őszén a lakók kérelmére fordultak hozzám: lehetne-e karácsony előtt rendkívüli könyvvásárt rendezni? Megbeszéltem a kérést a 648-as könyvesbolt vezetőjé-

vel, és a leányotthon életében először „megnyitotta kapuit” a karácsonyi könyvvásár.

— **Már nem vásárolnak krimi?**

— Dehogynem! Georges Simenon és Raymond Chandler éppen olyan közkedvelt, mint pár évvel ezelőtt — csak el tudják helyezni regényeiket az irodalmi értékskálán. A detektívregények mellé már felkerülnek a könyvespolcokra klasszikus és kortárs írók.

— **Mi volt a sláger?**

— Moldova György Szent tén című könyve.

— **A szálló lakói állandóan változnak; a lányok férjhez mennek, máshol helyezkednek el, helyettük újak jönnek. Előlről lehet kezdeni mindent...**

— Előlről azért nem! — szakít félbe Nagy Imréné. — Már vannak bevált módszereink, hagyományaink, amire támaszkodhatunk. A legnagyobb segítséget azonban a régi lakóktól kapjuk: segítenek az újonnan jötteknek a könyvek válogatásában, ismertetik az írók, költők munkáit, és fokozatosan bevezetik őket a „könyv világába”. Az önként vállalt munkában éppen az a szép, hogy állandóan új emberekkel szeretettjük meg a könyvet.

Egymillió forintért árult

A riportra készülvén felhívtam telefonon az Állami Könyvterjesztő Vállalat értékesítési osztályát. Kászón Imréné végig sem hallgatott, már mondta is:

— **Gerencsér Magdolnával feltétlenül beszélnie kell! Ő a maga embere! Mondom a telefonszámát: 610-es könyvesbolt, 572-489.**

Tárcsázom a számot. Szerencsém van, Gerencsér Magdolna a boltban tartózkodik.

— **Fiatal könyvterjesztőkről szeretnék írni...**

— Holnap települök ki a Dózsa György út 150. szám alatti átmeneti munkásszállóba — szakít félbe —, ott beszélgethetünk.

A munkás- és nővérszálló elterében nyüzsgés fogad. A bejárati ajtóval szemben asztalokra kirakva rengeteg könyv kínálja magát. A lakók egymást taszigálva próbálnak hozzáférni egy-egy alkotáshoz.

— **Első nap mindig így van — mutat körbe Gerencsér Mag-**

dolna —, nézelődnek, tájékozódznak, kérdezősködnek a lakók. Régi tapasztalat, hogy megbeszélnek egymás között, ki milyen könyvet vegyen, amit elolvasás után el lehet cserélni, és a harmadik vagy a negyedik napon meg is veszik.

— **Mióta foglalkozik könyvterjesztéssel?**

— Az idén lesz tíz éve — számol utána —, hogy felhívtam telefonon az Állami Könyvterjesztő Vállalatot, és megkérdeztem: fel tudnának-e venni valamilyen munkakörbe. Mindegy, hogy milyenbe, csak köze legyen az irodalomhoz. Felvettek szervezőnek! Az első munkanapon bemutatkoztam az Október 6. utcában levő könyvesboltban a vezetőknek. Ő végigmért, és kerek percc megmondta: „Kislány, ez nem magának való munka! Két hét múlva meg fog szökni!” Azóta is itt vagyok!

— **Mitől óvta ennyire a boltvezető?**

— A munkásszállásokon nem volt megoldva a könyvterjesztés. Fel kellett mérni az igényeket, tárgyalni kellett a szállók vezetőivel, ki kellett alakítani a hálózatot, és még egy se-reg olyan problémát kellett megoldanom, amire kezdetben nem is gondoltam.

— **Például?**

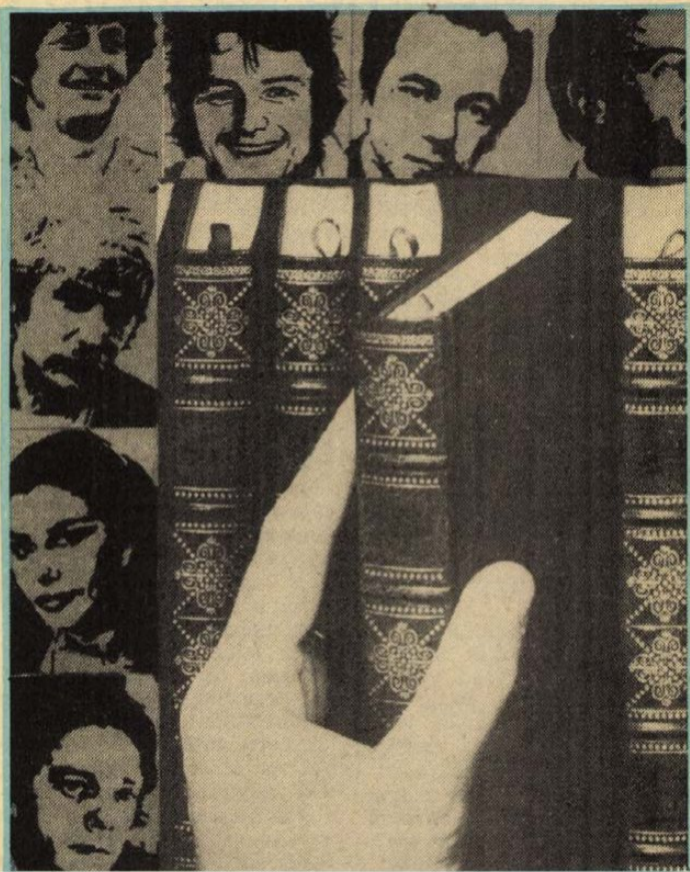
— Sok gondot okozott — okoz — a szállítás és a rakodás. Mindent egyedül kell csinálnom, legfeljebb baráti segítséget kérhetek. Ide, a Dózsa György úti munkásszállóba 55 dobozban 17 mázsa könyvet hoztam, illetve hozattam; kétszer fordult a teherautó. Egy szállításhoz viszont csak 50 forint térítést fizet a vállalat!... A rakodás? Már megszoktam, hogy naponta kétszer megmozgatok 9—10 mázsa!

— **Érték kudarcok?**

— Sajnos, igen! — sóhajt fel Gerencsér Magdolna. — Megpróbáltam hálózatot kialakítani az építőipari munkásszállókban. Nem sikerült! Okok? Az ott lakó embereket egyszerűen nem érdekelte a könyv. Végignéztek a kínálatot, heccelődtek egy sor, és ritkán megvettek egy-egy krimi.

— **Mégis a vállalat egyik legjobb könyvterjesztőjének tartják.**

— Hízelgő ez rám nézve. Mindenesetre, az egészségügyi nővérszállókban sikerült olajo-

zotton működő hálózatot létrehozni, és állandó vevőkört kialakítani.

— **Hogyan készül fel egy kitelepülésre?**

— Mindig a nagy számok törvénye alapján dolgozom. Elvém, hogy legyen választék. Ezért a lakók számához mérten állapítom meg az eladásra kínált könyvek mennyiségét. A Dózsa György úti nővérszállóba például 300-féle könyvet hoztam magammal. Természetesen figyelembe veszem az ünnepeket is. Ilyenkor nagyobb választékot készítek elő.

— **Hány szálló tartozik a „körzetébe”?**

— Tizenegy nővérszálló és két egyéb szálló. A lakók létszámától függően évente háromszor-négyszer megyek ugyanoda. Rendkívüli esetekben megyek egynapos — például irodalmi esttel egybekötött könyvvásár — kitelepülésre is.

— **Mennyi a fizetés?**

— Semennyi! Minden hónapban nulláról indulok, az eladott könyvek árának 6,5 százalékát kapom meg. Elvileg egy fél év alatt 36 ezer forintot kereshetek. Havonta viszont

nem fizetnek ki 8 ezer forintnál többet.

— **Teljesíteni lehet a normát.**

— Első félévben nem, a második félévben az iskolakezdés és a karácsonyi ünnepek miatt, igen.

— **Mennyit keresett 1981-ben?**

— 68 ezer forintot; ez a levonásokat és a ráfordításokat beleszámítva, havi 4500 forintot átlagnak felel meg.

— **Milyen értékű könyvet kellett ezért kiárulnia?**

— Csaknem egymillió forintot forgalmaztam 1981-ben.

— **Szeret olvasni?**

— Nagyon! — csillan fel Gerencsér Magdolna szeme, majd a könyvekre mutatva folytatja: — Imádom a klasszikusokat, különösen Tolsztojt, szeretem Shakespeare szonettjeit és a mai magyar költőket is.

— **Formálja-e a vevők ízlését a könyvterjesztő?**

— Feltétlenül! A vevők sokszor igénylik a segítséget a válogatásnál, kérdezősködnek egy-egy íróról, költőről, és elvárják, hogy véleményét mondják a megjelent alkotásokról.

Hofmann Péter

EGY SZAKMA ÚJJÁSZÜLETIK?

Csillogó kövek bűvöletében

Tábla hirdeti Budapest egyik ódon utcája elején: Oravecz Mihály féldrágakő-csiszoló javítást, pótlást, műszeres kömeghatározást vállal. A ház néhai világítóudvara helyén van a műhely. A bejárattal szemközt dolgozóasztal, megannyi csillogó kristállyal, színes kővel, s a fali vitrinben és a polcokon is seregni szemképrázató ásvány, különleges korallképződmény.

Barlangtúrát javasolt az orvos

Zömök, fekete hajú fiatalember áll a csiszológépénél. Oravecz Mihály öt esztendőn keresztül — mint mondja — megszállottan készült a mesterség „birtokbavételére”. Nyughatatlan természetűe tette érettség után afféle „vándormadár”: volt földmunkás, taxifófor, üzletkötő, tisztviselő stb., mígnem fiatalon leszázalékolták asztmájával. Barlangtúrát javasolt számára az orvos. Aggteleken fedezte fel a kövek szépségét. Nem érte be a pusztá látvánnyal. Tudni akarta, melyiknek mi a neve, a vegyi összetétele, és hogyan keletkezett. Barátjától kapta ajándékba Koch Sándor professzor 1932-es kiadású Drágakövek című könyvét. Az ott leírtak alapján próbálta felismerni, azonosítani a látottakat.

— Gyermekekben mindenben él a vágy, hogy valami nagyon szép kőre leljen a folyóparton, sziklaomlásokban, vízmosásokban, hogy hazavigye a természet darabkáját, s csodálhassa. Van, aki elfelejti ezt az érzést, van, akit felnőtt

fejfel nem hagy nyugton. Benem újraéledt a gyűjtés szenvedélye. És a magam gyönyörűségére csiszolatni kezdem őket, hogy mutatásabbak legyenek. Később úgy gondoltam, ez lehet az a terület, amely igazán leköti a fantáziámat. Sikkerrel lettem a KIOSZ által szervezett drágakő-ismereti tanfolyamot követő elméleti és gyakorlati vizsgát. Hozzákezdhettem műhelyem kialakításához.

Szerencséjére, az öreg bérházban, melyben lakik, a világítóudvar alkalmasnak bizonyult műhely létesítésére. Kigényelte, megkapta. Ismerősök, barátok, a drágakövek iránt érdeklődők segítségével fél év alatt el is készült a galériás helyiség. Csak hogy ez a szakma komoly felszereltséget igényel. Szabad szemmel vizsgálódva még a legtapasztaltabb szakértő sem lehet biztos, hogy drágakövel vagy szintetikus termékkel, netán csiszolt üveggel áll szemben. Oravecz Mihály műszerparkjának több darabját maga tervezte és készítette.

Lekopott a körmöm

Külföldön szigorúan zárt dinasztiákban öröklődik, esetleg rokonról rokonra száll a szakma. A mester nem titkolja tudását. Ő örülne a legjobban, ha minél több tanítványnak adhatná át hivatása fortélyait. Szándékát bizonyítandó: műhelyének emeleti részén gyakorlati szobát rendezett be a tanulóknak, érdeklődőknek. Szívesen fogad bárkit, aki elhivatottságot érez a féldrágakő-csiszoláshoz. A Fővárosi Ora-

és Ékszerkereskedelmi Vállalat nyolc ötvös szakmunkástanulója, illetve dolgozója tanúsítja, illetve dolgozója tanúsítja, illetve dolgozója tanúsítja.

— **Valódi alkotóközösséggé állt össze a társaság — mondja Szabó Zsolt, az egyik legszorgalmasabb tanítvány. Nemrégiben kapta kézhez a szakmunkás-bizonyítványt,**

ezüstműves lett, a vállalat mintakészítő részlegében dolgozik. — A tavalyi őszi BNV-n készült tv-r riport hívta fel a figyelmemet erre az egyedülálló szakmára. Felkerestem, beszélgettem, s azon kaptam magamat, hogy már itt segítők a műhely kialakításában. Szerzősámok, gépek vásárlásához később a megalkarított ösztöndíjamat ajánlottam fel. Nem voltam ördögös szakma ez, kellő szeretettel, akaraterővel elsajátítható. Ő is sokat kísértelgett, és okult a saját kárán, mert nem volt, aki tanítsa.

— **Szükségünk van a gyakorlásra, hiszen az iskolában csupán elméleti órákon foglalkozunk a kövekkel — erősíti meg Lobmayer Csaba. — Hét éve járom a barlangokat, olyan helyeken is megfordulok, amelyek veszélyességük miatt a turistáktól elzárnak. Gyönyörű ásványokat találok néha. Egy évig látszerésznek készültem az Ofotértnál, bevittem néhány követ a tanüzembe csiszolni, hát nem vették jó néven. Átnyergeltem ötvös tanulóknak, az idén végeztem. Mesterünk egyből a mély vízbe dobott, amikor beléptem a műhelybe. Kezembe adott egy követ, határozom magam, és dolgozom ki a saját elképzelésem szerint. Nem remekeltem. Csiszolás közben korántsem olyan színes a kövek világa, mint gondolnánk. Többször is lekopott a körmöm és a bőr az ujjam hegyéről, mire megtanultam a helyes fogásokat, mozdulatokat.**

Az első önálló munka

Bajzik Emma három éve vezetett ékszerjavító. Kezdeti részt vett a műhely kialakításában:

— **Barlangász voltam, megfordultam néhányszor a zempléni hegységekben is. Gyűjtöm az ásványokat. Magyarországon többféle féldrágakő megtalálható. Az Északi-középhegységben gazdag achátféleségeken, ametisztokban, sőt akad kvarc, jaspis, obszidián és többfajta opál is. Emlékszem, a szakmunkásképzőben mindig csak a kész, megmunkált követ lát-**

tuk, azt nem, hogy miből és hogyan alakult ki az ékszer. Most ennek a csodálatos folyamatnak a részese lehetek. A köznyelv hol drágakövekről, hol féldrágakövekről beszél, holott tulajdonképpen csak drágakövek léteznek. A féldrágakő elnevezés onnan ered, hogy vannak gyakrabban és nagyobb mennyiségben előforduló, éppen ezért kevésbé értékes, olcsóbb kristályok, ásványok. Tény azonban, hogy a mesterünk gyémánttal, smaraggal, rubinnal és kék zaffírral nem dolgozhat, mert azok a klasszikus értelemben vett drágakövek minősülnek. Akik ilyen sérült, karcolt ékszereikkel jönnek, családostan távoznak, hiszen magánszemély nem vállalhatja a javítást. Pedig ez nagy kár. Mondjuk, behoz valaki egy csorbult egykarátos gyémántot, aminek az eredeti értéke 50—60 ezer forint körül mozog. Ha engedélyünk volna, 0,6—0,8 karátosat még tudnánk belőle csiszolni, s így megmenthetnénk a becsben tartott ékszert a tulajdonosának. Jó lenne feloldani a korlátozást.

Rabotka György cizellőr, ezüstműves ötvös, ugyancsak szenvedélyes ásványgyűjtő.

— **A lemezdomborítás, a reliefképzés érdekel. Térben kell látnom az anyagot. Az ékköveket diszítőelemnek számom kupákra, gyümölcstálakra.**

Erdész Tamást a fém legfinomabb megmunkálását kívánó filigrántechnika vonzza. Az anyag felületét kell megtörni oly finom vonalakkal, hogy az szemet gyönyörködtető legyen.

— **Sok időmet töltöt a műhelyben. Apám eleinte arra gondolt, hogy valamelyik aluljáróban ácsorgok a csövesekkel. Miután meglátta első önálló munkámat, megnyugodva engedett el délutanonként.**

Fábián Tamás vésnök ismerősétől kapta meg Oravecz Mi-

hály névjegyet. Volt egy szép kőve, elhozta meghatározatni.

— **A mester felvilágosított, hogy csiszolt onixem van. Szólt is a műhelyben tartózkodott, őt többször láttam a vállalati diszkon. Hívtott, néztek fel a galériára. Felmentem. Egy dobozban drága vésők roszdásodtak. Egyet azonnal megkésztörültem, később a többi is rendbe hoztam. Azóta vagyok az „önképzőkör” hűséges látogatója.**

Fogarasi Kinga érettség után aranyműves ötvös szakmunkástanuloként folytatta tanulmányait.

— **Barátnőimmel, Kopp Zsuzsával és Kovács Edittel járunk ide. A szakmai érdeklődés hozott össze bennünket, egymástól is tanulunk, cseréljük mesterségbeli trükkjeinket, közben összebarátkoztunk, szórakozni is együtt járunk. Mesterünk ingyen tanít bennünket, rendelkezésünkre bocsátja a szerszámokat, műszereket. Takarítással, rendcsinálással s a szakma elsajátításával háláljuk meg önzetlenségét.**

Klub alakul?

Talán rövidesen „legalizálódik” a szakma. Már megalakulóban van a drágakőbarátok klubja. Célja: a drágakő-meghatározó oklevéllel rendelkezők összefogása; a kövek ismeretének terjesztése; szélesebb körben való megszeretése; a szakma elfogadtatása, képesítéshez, vizsgához kötése; utánpótlás-nevelés, a szakmai továbbképzés megszervezése. A KIOSZ és a HNF anyagiakkal is támogatja a törekvést. A házban van egy ötször négy méteres használaton kívüli mosókonyha, amit szívesen átalakítanak a fiatalok...

Sámthy Tamás